

GRZEGORZ W. KOLODKO A RÉGIÓS VALUTÁK EREJÉRŐL

Közép-európai sampon

Az eurócsatlakozás nem verseny, nem érdemes minden áron sietni a közös valutaövezetbe – állítja a volt lengyel miniszterelnök-helyettes és pénzügyminiszter, aki nem hisz az egykulcsos adórendszerben sem.

Pénzügyminisztersége alatt a privatizáció üteme lassabb volt, mint más lengyel kormányok esetében. Volt e mögött valamilyen közgazdasági megfontolás?

– Mindig is ellene voltam annak, hogy a magánosítással kapcsolatos haladást vagy annak hiányát a privatizáció ütemével mérjék. A magánosítás sikerét vagy kudarcát jelző kritérium az, hogy a folyamat mennyire javítja a versenyképességet, mennyire járul hozzá a felelős vállalatirányításhoz, mennyire van hasznára a részvényeseknek és az érintetteknek. Ezek mellett, pénzügyminiszteri pozícióból kifolyólag, fontos kérdés volt számomra az állam eszközeinek eladásából befolyó bevételek nagysága is. Eszerint van, amikor kívánatosabb felgyorsítani az eladásokat, máskor viszont ésszerűbb lelassítani a folyamatot. Ha használt autót ad el valaki, nem az időtényezőt fogja fontosnak tekinteni; a legjobb üzlet az, ha a lehető legmagasabb árat érjük el, és ehhez lehet, hogy a jövő vasárnapig várunk kell. De az is lehet, hogy a következő negyedévig, ez a

kínálat fluktuációjától és más tényezőktől is függhet.

– Az unióhoz újonnan csatlakozók olyan „éltanulói”, mint Lengyelország vagy Magyarország az eurózónába csak megkésve fognak belépni. Mi ennek az oka, és miért nincs még kitűzve hivatalos lengyel céldátum?

– Valóban, paradoxonnak tűnhet, hogy a reformokban élenjáró volt szocialista gazdaságok hátul kullognak az eurókonvergencia terén. Ha 15–16 éve valaki azt mondta volna, akár Budapesten, akár Varsóban, hogy Lettország vagy Litvánia előbb csatlakozik a közös valutához – amely persze akkor még nem is létezett –, akkor a vezető magyar és lengyel reformerek ostoba viccnek tartották volna. Most pedig ez a valóság. Miért? Elsősorban azért, mert idejekorán monetáris rezsimit váltottak, mi pedig nem léptük ezt meg. Sokkal egyszerűbb váltani a nemzeti valutáról az egységes fizetőeszközzé, ha az adott országban valutatanács működik, és így az árfolyam rögzített, stabil és kiszámítható. Egy lényegi kérdést kell azonban még megválaszolni: az átváltási árfolyamot, amely

örökre megváltoztathatatlan marad, és ezt Észtországban vagy Litvániában még nem állapították meg. Ahhoz, hogy ezek az országok azon az árfolyamszinten csatlakozzanak az euróhoz, amelyet jelenleg fenntartanak a valutatanácsok, meg kell egyeznie az uniónak, illetve az egyes országoknak.

– Mennyiben azonos Magyarország és Lengyelország esete?

– Vannak hasonló és különböző tényezők is. Azért vagyunk lemaradva, mert nem tudunk megfelelni a maastrichti kritériumoknak. Nem mennék bele a vitába, hogy ezek mennyire bölcs vagy ostoba kritériumok, mindenesetre politikailag jóváhagyottak. Gazdasági szempontból nincs nagy különbség aközött, hogy 2,99 százalék vagy 3,01 százalék a deficit. Politikai szempontból viszont van. Mi pedig nem akarjuk felpuhítani ezeket a limiteket, ahogyan mostanában a franciák vagy a németek tették, mivel nem fair játék közben megváltoztatni a szabályokat. Hogy Magyarország miért nem tudja teljesíteni ezeket, és miért nem képes fiskális kiigazítást végrehajtani azok után, hogy többször is kijelöltek céldátumot? Azt hiszem, egyszerűen a politikai konszenzus hiányzik abban a kérdésben, hogy miként teljesíthető ez a – mint volt pénzügyminiszter, jól tudom – nehéz feladat. A lényegi gazdasági kérdés az, milyen átváltási árfolyammal csatlakozik az ország. Ha Önök a magyar gazdaság számára kedvező árfolyammal később tudnak csatlakozni, akkor később tegyék meg ezt a lépést, ne siessenek. Ez nem verseny, hanem

FOTÓ: PETER ANDREWS, REUTERS

séges fiskális kiigazításokat, és hajtják végre rövidebb idő alatt. Önöknek, magyaroknak inkább egy enyhén alulértékelt valutát kellene támogatniuk, hogy versenyképesebbé tegyék az exportszektorukat.

– Az elmúlt időszakban kisebb hullámzásokkal ugyan, de gyengül a zloty, a cseh korona és a forint is. Miként befolyásolhatja ez a külföldi befektetők szemében ezen országok megítélését?

– Sok tényező befolyásolja a befektetők – vagy néha inkább spekulánsok – várakozásait. Időnként úgy viselkednek, mint egy juhnyáj, vagy mint egy tömeg a diszkóban, ahol tűz ütött ki: ilyenkor pánikba esnek, és irracionálisan viselkednek. Egyé-
nileg nézve persze mindenki racionális, de a tömeget az irracionalitás uralja, és sok kárt okoznak. Vegyük Magyarországot és Csehországot: hasonlóak, mégis különböznek,

akkor is, ha rövidlátó és ostoba befektetők egy kosárba rakják őket. De nem ezt kéne tenniük! A kockázati alapoknál még létezik egy kategória, a közép-európai feltörekvő piacok, ahol azonos logó alá sorolnak be minket. Talán nem szokta zuhanyozás közben megnézni a sampon dobozát, de néha egyszerre szerepel rajta cseh, szlovák és lengyel nyelvű felirat, mivel a befektető nem veszi a fáradságot, hogy különbséget tegyen köztünk. Ott vannak persze a közös tényezők. Magyarország és Lengyelország is gyengén áll fiskális szempontból. De nekünk nagyon jók a pozícióink a külfölddel szemben: a folyó fizetési mérlegünk hiánya csupán a GDP 1,7 százalékát éri el és 40 milliárd dollárt meghaladó valutatartalékunk van, ami bizonyos szempontból kétszerese a szükségesnek. Közös tényező a valutáink – elsősorban a lengyel zloty – túlértékelttsége. Nagy a kereslet irántuk, de nem a gazdaságok egészséges fundamentumai miatt, mert ezek nincsenek meg: Magyarország ikerdeficitje nehezen kezelhető hosszú távon, és ott a lengyel költségvetési deficit problémája is. Az erős kereslet, különösen a zloty iránt,

egy sokkal bonyolultabb kérdés. Ha viszont korábban nyílik lehetőség a kedvező árfolyamon történő belépésre, akkor korábban kell megtenni: akkor fizessék meg az árat, húzzák meg a nadrágszíjat, hozzák meg a szük-

esnek, és irracionálisan viselkednek. Egyé-
nileg nézve persze mindenki racionális, de a tömeget az irracionalitás uralja, és sok kárt okoznak. Vegyük Magyarországot és Csehországot: hasonlóak, mégis különböznek,

MIT TEKINT NEMZETI FEJLESZTÉSI PRIORITÁSNAK A POLITIKAI ELIT, ÉS MIT A VÁLLALATI DÖNTÉSHOZÓI KÖR?

a kamatkülönbségek nyilvánvaló folyamánya, ami számunkra kedvezőtlen. Ez ismét a jegybank felelőssége. A következmény a rövid távú, spekulatív tőke beáramlása, ami növeli a felértékelődést, utóbbi pedig rontja az iparágak versenyképességét. Ez növeli az importot és fékezi exportot, ami végső soron a folyó fizetési mérleg egyenlegét rontja, és felveti a kérdést, hogy mi módon finanszírozzuk ezt a hiányt.

– *Hogyan látja a szlovákiaihoz hasonló lengyel javaslatot az adórendszer egyszerűsítésére? Van ennek politikai realitása?*

– Szerencsére nincs, mivel ez egy ostoba javaslat. Ne keverjük össze a kérdéseket: Ön, akárcsak a javaslat támogatói, azt mondja, hogy a cél egyszerűbbé tenni az adórendszert. Pedig a javaslat célja valójában az, hogy a gazdagok adóterheit csökkentse a szegények terhére. Az egyszerű rendszer nem azt jelenti, hogy egy adókulcs van. Az adórendszer attól lesz egyszerű, hogy könnyű megállapítani, mi adóköteles jövedelem, és mi nem. Az egyszerű rendszerben így nincs adójóváírás vagy adóengedmény, de emellett tíz adókulcsot is tartalmazhat: ha tudható, hogy minden megkeresett jövedelem eszerint adózik, akkor bárki könnyen megbirkózhat a szisztémával. Az érvelés, hogy ezzel egyszerűsödik az adórendszer, félrevezeti az embereket. A javaslat célja nem az egyszerűsítés, hanem az, hogy az adórendszert bizonyos csoportok számára kedvezőbbé tegyék. Ha a korrekció adóbevétel szempontjából nem hoz változást, ahogyan a javaslat pártolói hirdetik, akkor, ha én kevesebb adót fizetek, valakiknek többet kell fizetnie. Ezek a személyek pedig az alacsonyabb jövedelműek lesznek. Tehát ez az egész a jövedelmek újracsoportosításáról szól. A kérdés így az, hogy ez az újraelosztás igazságos lesz-e. A második kérdés pedig az, hozzájárul-e a hatékonysághoz, elősegíti-e a növekedést. Mindkét válasz nemleges. Nagyobb egyenlőtleniséget okozna és a hatékonyságot sem növelné. Rontaná a megtakarítási hajlandóságot és a társadalmi stabilitást – már ha egyáltalán van ilyen az úgynevezett feltörekvő posztkommunista európai országokban –, így hosszú távon ártana a versenyképességnek és a növekedési lehetőségeknek. Ami Szlovákiát vagy Észtországot illeti, ahol már bevezették ezt a rendszert, ők visszavonulót fognak fújni. Újra be fogják vezetni a progresszív adózást – hogy 2 vagy 15 év múlva, azt majd meglátjuk.

UNIÓS KÖLTSÉGVETÉSI ÁLLÁSPONTOK

Áll az alku?

Az Európai Unió a vártnál sokkal kevesebb pénzből gazdálkodna 2007 és 2013 között; még szerencse, hogy elsősorban nem az új tagállamokon spórolna.

Nem kell fejszámoló művésznak lenni ahhoz, hogy az ember észrevegye, valami nagyon nincs rendjén egy ideje az uniós költségvetésével. Ami a legfurcsább: a közös kiadások összege (reálértékben) fordítottan arányos az uniós bővítése támasztotta igényekkel és az EU olyan politikai ambícióival, mint a gazdasági növekedés felpörgetése, illetve az, hogy a közösségnek a jelenleginél nagyobb világpolitikai súlya legyen.

HELYBENJÁRÁS. Ez az ellentmondás egyenesen kiáltóvá vált a következő, 2007 és 2013 közötti uniós pénzügyi terv hosszú ideje tartó vitája során. E vita végére elvileg a június 16–17-i csúcstalálkozójukon szeretnének pontot tenni a 25 tagország állam- és kormányfői. Az alkotmányos szerződés franciaországi és hollandiai leszavazása után uralkodónak látszó vélemény, hogy a kudarc hosszabb-rövidebb helyben járásra fogja ítélni az uniót. Ám a pénzügyi tárgyalások fényében

úgy tűnik, a kormányok máris elébe mennek ennek, és polgáraiktól függetlenül maguk intézkednek a fékek behúzásáról, amikor korábbi döntéseiket meghazudtoló szűkös költségvetés elfogadása felé haladnak. A szükségessé váló kevesebb pénzből ugyanis aligha futja majd minden vállalat teljesítésére, még jobban elidegenítve a közvéleményt, hiszen annak egy sor területen konkrét elvárásai vannak a közösséggel szemben.

A pénzügyi terv egy többéves költségvetési keret, s a tagállamok előre rögzítik azokat a sarokszámokat, amelyekhez aztán az éves költségvetési eljárások során az EU tartani próbálja magát. A dolgok jelenlegi állása szerint a kiadási főösszeget – amiről tulajdonképpen a pénzügyi tárgyalások folynak – történelmi mélypontra rögzítik majd. Az EU soros luxemburgi elnökségének legutolsó, sorrendben negyedik javaslata pénzügyi kötelezettségvállalásként 27 tagországra 2007 és 2013 között 870 milliárd eurós költségvetést javasol, a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 1,06 százalékát. Ez lenne az az összeghatár,

A 2007 és 2013 közötti uniós kiadások a GNI arányában

Az Európai Bizottság eredeti terve szerint

1,26%

1026,8 milliárd euró

A soros uniós elnökség javaslata szerint

1,06%

873,3 milliárd euró

A hat nettó befizető tag kívánása alapján

1,00%

815,0 milliárd euró